

Rättsavdelningen
Enheten arbetsmarknad och arbetsrätt
Johanna Isaksson Norlén
Verksjurist

Datum
2021-04-13

Diarienummer
Af-2020/0017 2238

Högsta förvaltningsdomstolen

HÖGSTA FÖRVALTNINGS-
DOMSTOLEN
Bered Enhet 2

INKOM: 2021-04-14
MÅLNR: 1330-21
AKTBIL: 5

Utvecklande av talan

Mål nr 1330-21

Arbetsförmedlingen./. Odd Karlsson fråga om avaktualisering av arbetssökanden

Frågorna i målet

Arbetsförmedlingen anser att det skulle vara av värde att få ett avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen som klargör vad som gäller i vissa frågor gällande avaktualisering.

Frågorna är om avaktualisering är ett beslut och i så fall ett överklagbart beslut. För det fall avaktualisering är ett beslut behöver domstolen även klargöra om Arbetsförmedlingen har rättsligt stöd att meddela förvaltningsbeslut om avaktualisering.

Rättsläget kring om Arbetsförmedlingen har rättsligt stöd för att avaktualisera är oklart. Domstolarna har dömt olika i frågan. Det finns därför skäl för Högsta förvaltningsdomstolen att meddela prövningstillstånd.

Förklaring av vissa begrepp

Inskrivning

Med inskrivning avses att en enskild skrivs in som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen.

Avaktualisering

Med avaktualisering avses att en enskild skrivs ut som arbetssökande från Arbetsförmedlingen.

Avanmälan

Med avanmälan avses att en underrättelse görs till en arbetslöshetskassa enligt 16 § förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Vilket är aktuellt till exempel när en arbetssökande som

Datum
2021-04-13

får eller begär arbetslöshetsersättning missköter sitt arbetssökande. Att det avses olika saker framgår även av SOU 2019:3 s 111 f.

Arbetsförmedlingens uppdrag mm

Förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen och förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten är de grundläggande författningarna för Arbetsförmedlingens verksamhet. Av 2–4 §§ i instruktionen framgår det att Arbetsförmedlingen ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft samt bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt. Verksamheten ska vidare utformas så att den bedrivs effektivt, enhetligt och rättssäkert. Arbetsförmedlingen ska även säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs.

Arbetsförmedlingen har enligt 4 § lag (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten rätt att behandla personuppgifter inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten om det är nödvändigt för handläggning av ärenden.

En uttrycklig reglering kring inskrivning och avaktualisering saknas

Vare sig inskrivning eller avaktualisering regleras direkt i de författningar som rör Arbetsförmedlingen. Att inskrivning och avaktualisering inte är reglerad framgår även i slutbetänkandet av Arbetsmarknadsutredningen (SOU 2019:3) s. 757 där det anges ”Det kan vidare noteras att den grundläggande uppgiften att registrera och avrespektive omregistrera arbetssökande inte utgör en reglerad uppgift.”

Arbetsförmedlingens behov av register över arbetssökanden

För att Arbetsförmedlingen ska kunna bedriva sin verksamhet och utföra myndighetsutövning på ett effektivt, enhetligt och rättssäkert sätt är det nödvändigt för myndigheten att hålla ett register över de personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen.¹

Om personer som är inskrivna inte avaktualiseras kommer registret att innehålla felaktiga uppgifter över vilka personer som är aktuella hos Arbetsförmedlingen. En avaktualisering måste i vart fall kunna göras efter att den arbetssökande själv har begärt detta samt vid dödsfall.

Kammarrätten i Göteborg² har inte ifrågasatt Arbetsförmedlingens rätt att besluta om avaktualisering. Kammarrätten i Sundsvall har däremot i tre domar³ meddelat att det saknas grund för att avaktualisera

¹ Lag (2002:546) om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

² Kammarrätten i Göteborgs dom den 28 mars 2019 i mål nr 4132-18 och Kammarrätten i Göteborg slutliga beslut den 1 oktober 2020 i mål 5516-20

³ Kammarrätten i Sundsvalls domar den 15 februari 2021 i mål 2415-20, 2416-20 och 2710-20

Datum
2021-04-13

arbetssökanden. Det som anges i domskälen innebär att det saknas grund för avaktualisering till och med när det från den enskildes håll finns en uttrycklig vilja om att inte längre vara inskriven.

Konsekvenserna av en sådan ordning är orimliga för både Arbetsförmedlingen och den enskilde. Arbetsförmedlingen skulle kunna hamna i en situation där det inte finns rättsligt stöd för att avaktualisera den enskilde eller för att behandla den enskildes personuppgifter om hen exempelvis inte längre vill vara inskriven. Detta eftersom en behandling av uppgifter om en enskild som inskriven mot dennes vilja skulle kunna ifrågasättas. En sådan ordning skulle medföra svårigheter i att bedriva verksamheten och att bland annat legalitetsprincipen blir omöjlig att efterleva.

Arbetsförmedlingen anser i och för sig att det skulle vara bra om förutsättningarna för inskrivning och avaktualisering tydliggjordes i författning. Den domstolspraxis som framkommit under senare år har inneburit dels att avgörandena är oförenliga, dels att den tolkning och det arbetssätt Arbetsförmedlingen tillämpat under lång tid nu visat sig vara osäker. Behovet av tydlighet är viktigt både ur perspektivet legalitet och rättssäkerhet, men även av stor betydelse för Arbetsförmedlingens fortsatta arbete med digitalisering.

Andra aktörers behov av Arbetsförmedlingens uppgifter

Även andra aktörer, som arbetslöshetskassor, kommuner och Försäkringskassan, behöver och hämtar eller får uppgifter från Arbetsförmedlingen, om en person är inskriven.

I författningarna, som inte reglerar Arbetsförmedlingens hantering, finns regler som utgår från att en person behöver vara anmäld hos Arbetsförmedlingen. Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna har i författningarna som reglerar deras verksamhet hänvisningar till att enskilda ska agera på ett visst sätt i förhållande till Arbetsförmedlingen för att skydda eller få ersättningar. Det gäller till exempel kravet på att personen är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen för skyddande av sjukpenningsgrundande inkomst i 26 kap. 13 § socialförsäkringsbalken tillsammans med 3 § förordning (2000:1418) och för att få arbetslöshetsersättning i 9 § lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Historisk användning av avaktualisering

Arbetsförmedlingen har historiskt betraktat handläggningen vid avaktualisering av arbetssökande endast som en administrativ åtgärd, en avregistrering. Avaktualisering har skett på både den arbetssökandes begäran och på Arbetsförmedlingens eget initiativ.

Datum
2021-04-13

Praxis om avseende inskrivning

Enligt HFD 2011 not. 4 och 46 har en person varit anmäld enligt Försäkringskassans regler hos Arbetsförmedlingen oavsett om hen är inskriven som aktivt arbetssökande eller arbetssökande med förhinder. Det avgörande var registreringen hos Arbetsförmedlingen, alltså att personen hade varit inskriven. Under vilken sökandekategori personen hade varit registrerad saknade betydelse.

Praxis avseende avaktualisering

Kammarrätten i Göteborg har den 28 mars 2019 i mål nr 4132-18 bedömt att avaktualisering av arbetssökande är ett överklagbart beslut, kammarrätten kallar det dock för avanmälan i domen. Kammarrätten ansåg att en avaktualisering kunde påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt och få sådana konsekvenser att det var ett överklagbart beslut.

JO har i beslut den 3 april 2020, dnr 8696-18, ansett att en utskrivning (avaktualisering) är ett beslut eftersom det innebär ett aktivt ställningstagande från myndighetens sida.

Kammarrätten i Sundsvall⁴ har i bland annat den överklagade domen prövat och upphävt Arbetsförmedlingens avaktualisering. Kammarrätten har bedömt att avaktualisering är ett beslut och att Arbetsförmedlingen saknar stöd i författning för att avaktualisera arbetssökanden.

Kammarrätten i Göteborg har beslutat att inte meddela prövnings-tillstånd i mål där Arbetsförmedlingen ansågs ha haft grund för beslutet om avaktualisering.⁵

Förvaltningsrätterna har meddelat domar och beslut där rätten bedömt att det är ett beslut att avaktualisera. Bedömningen hos förvaltningsrätterna har dock skilt sig i frågan om Arbetsförmedlingen har rättsligt stöd för att avaktualisera en inskriven person. Det har ansetts att Arbetsförmedlingen även om det inte finns uttryckligt författningsstöd har stöd i rättsordningen enligt 5 § förvaltningslagen (2017:900) för beslutet om avaktualisering. Det har också ansetts att det finns stöd utifrån 3 § 1 förordning (2007:1030) med instruktion för Arbetsförmedlingen.⁶ Förvaltningsrätterna har i andra fall ansett att det fattningsstödet som Arbetsförmedlingen hänvisat till är för allmänt hållet och har undanröjt beslutet.⁷

⁴ Kammarrätten i Sundsvall domar den 15 februari 2021 i mål 2415-20, 2416-20 och 2710-20

⁵ Kammarrätten i Göteborg slutligt beslut den 1 oktober 2020 i mål 5516-20

⁶ Bl.a. Förvaltningsrätten i Stockholm i mål nr 11807-20 och 14225-20, Förvaltningsrätten i Malmö mål nr 1204-19, 4939-20, 11708-20, 11709-20 och 796-20, Förvaltningsrätten i Göteborg mål 10765-20 och Förvaltningsrätten i Linköping mål nr 1051-20

⁷ Bl.a. Förvaltningsrätten i Falun mål 1197-20, Förvaltningsrätten i Stockholm mål nr 690-20 och 17465-20, Förvaltningsrätten i Luleå mål nr 121-20 och 380-20

Datum
2021-04-13

Arbetsförmedlingen hänvisar i övrigt till det som angetts i yttrande till förvaltningsrätten och kammarrätten.

Anna Middelman
rättschef

Johanna Isaksson Norlén
verksjurist